

Sammanfattande redovisning av samverkansprocessen för prövningsgruppen Mellan Göta Älv och Bäveån

Vad denna sammanfattande redovisning innehåller

Denna sammanfattande redovisning av vad som har kommit fram under samverkan innehåller följande:

- karta över prövningsgruppen (bilaga 1) samt tabell med information om vilka NAP-anläggningar som ingår samt vilken plan som avses för fortsatt drift samt kommande rättsprocess (se bilaga 2)
- en kort beskrivning av hur arbetet har bedrivits (deltagare, möten, dokumentation)
- en sammanfattande nulägesbeskrivning av det aktuella området
- läshänvisning till förslag på åtgärder och konsekvenser
- en redovisning av olika uppfattningar
- uppgifter om det finns väsentligt underlag som saknas (kunskapsluckor)

Hur arbetet har bedrivits

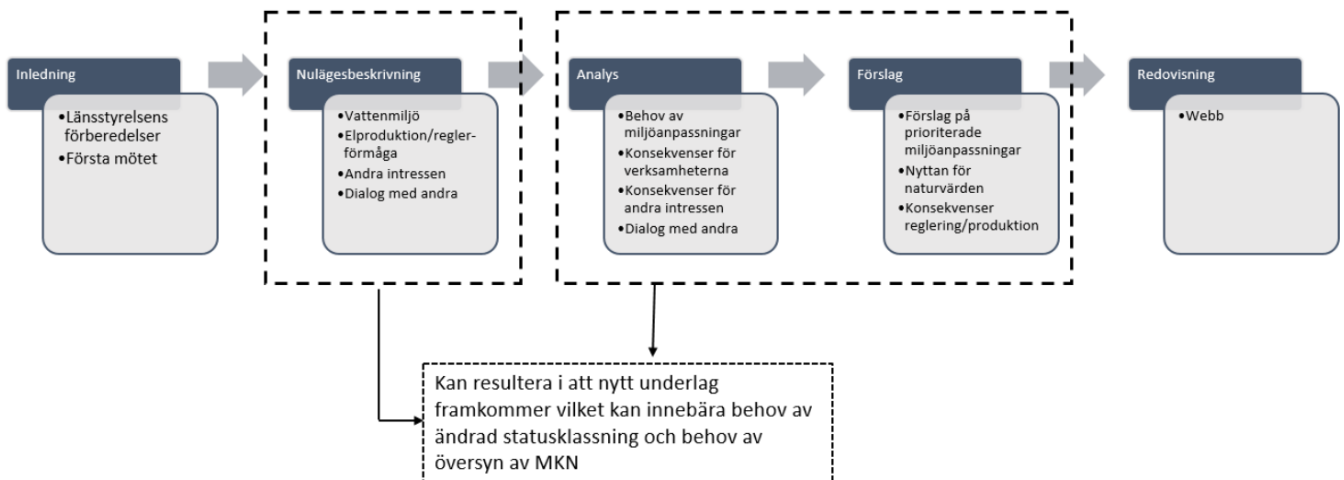
Länsstyrelsen har bjudit in till samverkan för prövningsgruppen Mellan Göta Älv och Bäveån där 6 anläggningar (2 kraftverk och 4 regleringsdamm) är del av den nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraften (NAP) och ska lämna in sina ansökningar om moderna miljövillkor senast den 1 februari 2022. Se översiktlig karta i bilaga 1.

Syftet med samverkansprocessens är att alla verksamheter inom en prövningsgrupp ska kunna fördes med moderna miljövillkor på ett sätt som innebär största möjliga nytta för vattenmiljön och en effektiv tillgång till vattenkraftsel. Samverkan syftar också till att underlätta för verksamhetsutövare att ta fram ansökningshandlingar och att underlätta i den kommande domstolsprocessen.

För att anläggningar ska få tillstånd med moderna miljövillkor behöver miljöanpassningar genomföras enligt bästa möjliga teknik. Miljöanpassningarna ska leda till att miljö kvalitetsnormerna (MKN) inte äventyras och ge bra förutsättningar att uppnå respektive upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för berörda arter och habitat i art- och habitatdirektivet. Vid planeringen av miljöanpassningarna ska det även tas hänsyn till kulturmiljövärden samt effektiv tillgång på vattenkraftsel.

I samverkan har verksamhetsutövare, intresseorganisationer, myndigheter och kommuner deltagit och bidragit med sin kunskap och pekat på vad som är viktigt att ta hänsyn till vid miljöanpassningen av vattenkraften. I bilaga 3 finns en lista över de parter som Länsstyrelsen bjudit in till samverkan. I figur 1 visas en schematisk bild över samverkansprocessen.

Figur 1. visar ett schema över den regionala samverkansprocessen

I inledningen av samverkansprocessen kontaktade Länsstyrelsen verksamhetsutövarna och informerade om NAP-processen och det underlagsmaterial om prövningsgruppen som ställts samman. Arbetet gick sedan vidare med individuella möten med respektive verksamhetsutövare. Länsstyrelsen upprättade därefter en nulägesbeskrivning som sammanställde de värden i avrinningsområdet som är viktiga att ta hänsyn till i arbetet med miljöanpassning av vattenkraften. Verksamhetsutövarna har bidragit med uppgifter om anläggningarna. Nulägesbeskrivningen remitterades brett varpå inkomna synpunkter omhändertogs och låg till grund för uppdatering av dokumentet.

Med stöd i nulägesbeskrivningen genomförde Länsstyrelsen en analys över vilka mål och behov som behöver beaktas för att kunna bedöma åtgärdsbehovet. Utifrån åtgärdsbehovet föreslogs miljöanpassningar i dialog med verksamhetsutövarna, i de flesta fall i fält vid respektive anläggning. Flera av verksamhetsutövarna presenterade egna förslag på konkreta miljöanpassningar. Även Länsstyrelsen kunde i detta läge redogöra för sin syn på behovet av miljöanpassningar utifrån MKN. Resultatet sammanställdes i *analys och förslag på miljöanpassningar av vattenkraftverk i prövningsgruppen Mellan Göta Älv och Bäveån* som skickades ut på remiss. Inkomna synpunkter ledde till en uppdaterad rapport som innehåller förslag på miljöanpassningsåtgärder och en översiktlig beskrivning av konsekvenser samt en redogörelse för inkomna synpunkter – inklusive skilda uppfattningar.

I samband med att Länsstyrelsen har träffat verksamhetsutövare har information lämnats om vad verksamhetsutövare bör tänka på kopplat till ansökan om moderna miljövillkor samt länkar till mer information, se bilaga 3.

Sammanfattning av nulägesbeskrivning

Nulägesbeskrivningen innehåller en översiktlig beskrivning av prövningsgruppen Mellan Göta Älv och Bäveåns avrinningsområde. Avsikten är att

nulägesbeskrivningen ska vara en viktig del i det underlag som ska ligga till grund för kommande provningar i provningsgruppen.

Syftet med nulägesbeskrivningen är att:

- redogöra för arter och habitat i vattensystemet.
- redovisa skyddade områden och riksintressen.
- visa på kulturmiljöhistoriska perspektiv med kulturlämningar.
- Redogöra för miljö kvalitetsnormer (MKN) och VISS (Vatteninformationssystem Sverige).
- ge verksamhetsutövare möjlighet att bidra med information om sin verksamhet inklusive drifttekniska uppgifter.

Aktuell provningsgrupp är belägen utmed västkusten. Det finns flera mindre vattensystem i provningsgruppen, men det finns endast två vattenkraftverk vilka återfinns i två olika vattensystem. Dessa är biflödet till Jörlandaån (Stenungssunds kommun) och Hagån (Orust kommun).

Inom Jörlandaåns avrinningsområde förekommer det elritsa, lax, ål, öring och någon art av nejonöga. I Hagåns avrinningsområde förekommer öring, gädda, mört och ål.

Jordals kraftverk med tillhörande dammar ligger i ett biflöde till Jörlandaån. I Jörlandaåns avrinningsområde finns flera naturskydd men det är endast ett naturreservat som berörs av den nuvarande regleringen, Ranebo naturskog.

Hagåns avrinningsområde gränsar till Natura 2000-området Stigfjorden i söder, som också är naturvårdsområde. I den nordvästra delen av avrinningsområdet ligger Morlanda naturreservat.

Länsstyrelsen har under sommaren 2021 genomfört ett omfattande inventerings- och värderingsarbete av kulturmiljö där samtliga anläggningar som ingår i provningsgruppen ingick¹. Materialet är särskilt utformat för att ge möjlighet att redan tidigt i planeringen ta hänsyn till kulturvärden på platsen. Länsstyrelsen anser att ansvaret för att ta fram kunskapsunderlag kopplat till provningarna till största delen är verksamhetsutövarens. Det är verksamhetsutövarens ansvar att redovisa vilka kulturvärden som berörs inom en miljö och hur åtgärder ska kunna utformas för att nödvändig hänsyn till kulturmiljön ska kunna tas.

Jordals kraftverk med tillhörande regleringsanläggningar ligger i det biflöde som kommer från Stora Holmevattnet. Biflödet utgör dock inte en egen vattenförekomst och omfattas heller inte av en egen miljö kvalitetsnorm för ytvatten.

Vattenförekomsten Hagån är klassad till otillfredsställande ekologisk status och den gällande miljö kvalitetsnormen är god ekologisk status år 2033. Den hydromorfologiska kvalitetsfaktorn *konnektivitet i vattendrag* klassas som otillfredsställande status och denna klassning beror på att Anefors kraftverk utgör hinder för fiskens vandringsmöjligheter.

¹ [Visning av publikation | Länsstyrelsen Västra Götaland \(lansstyrelsen.se\)](#)

Vattenkraftverken utgörs av småskaliga anläggningar. Av de uppgifter som inkommit från verksamhetsutövare, i sin anmälan till NAP, framgår att elproduktionen i prövningsgrupp Mellan Göta Älv och Bäveån är liten. Båda kraftverken tillhör klass 3 i den nationella strategin.

Sammanfattning av förslag på åtgärder och konsekvenser

I analysfasen har möjliga miljöanpassningar för NAP-anläggningar inom prövningsgruppen identifierats och där utgångspunkten har varit att beakta största möjliga nytta för vattenmiljön och effektiv tillgång till vattenkraftsel. Analys har huvudsakligen gjorts utifrån de miljökvalitetsnormer som finns för berörda vattenförekomster. Med stöd av analysen har Länsstyrelsen sedan föreslagit åtgärder som innebär att prioriterade miljöanpassningar beskrivs per anläggning i prövningsgruppen.

Analysen har landat i förslag att Jordals kraftverk med tillhörande anläggningar ska avvecklas. En av dessa tillhörande anläggningar är belägen vid sjön Stora Holmevattnet som ligger inom Ranebo naturskogs naturreservat. Till följd av föreslagna åtgärder kommer konnektiviteten att förbättras för främst ål som historiskt och naturligt kunnat vandra upp- och nedströms vid den plats där det idag finns ett hinder. Även hydrologin i vattensystemet kommer att få ett mer naturligt flöde då regleringsdammarna inte kommer att innehålla vatten, utan ett naturligt tillstånd kommer att återskapas mellan sjö och hav.

Jordals kraftverk med tillhörande anläggningar har inte varit elproducerande på flera decennier. Föreslagna åtgärder bedöms därmed inte inkräkta på elproduktionen inom prövningsgruppen. Inte heller betydande konsekvenser för kulturmiljön förväntas förutsatt att man beaktar kända förekomster.

Anefors kraftverk i Hagån planerar för fortsatt drift. Det är främst kvalitetsfaktorn *konnektivitet i vattendrag* som klassas som otillfredsställande status och denna klassning beror på att Anefors kraftverk utgör hinder för fiskens vandringsmöjligheter (upp- och nedströms). Kvalitetsfaktorn *morfologiskt tillstånd* är också klassad till otillfredsställande status men det är främst jordbruket som påverkar denna klassning. Kvalitetsfaktorn *hydrologisk regim* är inte klassad.

För Anefors kraftverk förslås åtgärder i form av låglutande fingrind för nedströmspassage, styrande mur för att leda vatten i anslutning till kraftverket för bättre uppströmspassage. Även minvattenföring i naturfåran.

De konsekvenser som Länsstyrelsen bedömt följa av föreslagna åtgärder är sammanfattningsvis följande. Genomförs åtgärderna kommer vattenkraften i denna prövningsgrupp inte vara ett hinder för att nå MKN på utsatt tid.

Verksamhetsutövaren till Anefors kraftverk har i samverkansprocessen inte kunnat redogöra för hur mycket el som produceras och inte heller hur mycket produktionsbortfall som planerade miljöåtgärder resulterar i. Konsekvenserna för elproduktionen är därför inte i detalj kända. Ett visst produktionsbortfall kommer dock att ske i samband med att konnektivitet åtgärder kräver vatten som inte kan användas till elproduktion. Åtgärderna bedöms inte inkräkta på kulturmiljön förutsatt att man beaktar kända förekomster.

Sammanfattande redovisning av olika uppfattningar

I både *Nulägesbeskrivning över Mellan Göta Älv och Bäveån* och i *Analys och förslag på miljöanpassningar inom prövningsgruppen Mellan Göta Älv och Bäveån* finns synpunkter från remissomgångarna redovisade samt kommentarer om hur Länsstyrelsen hanterat dessa. Aktuella verksamhetsutövare har inte uppgett några skilda uppfattningar eller motstående enskilda intressen.

Samverkansprocessen har heller inte identifierat motstående allmänna intressen.

Det går att läsa inkomna synpunkter och hur länsstyrelsen har hanterat dessa i *Nulägesbeskrivning över Mellan Göta Älv och Bäveån* och i *Analys och förslag på miljöanpassningar inom prövningsgruppen Mellan Göta Älv och Bäveån*. Båda dokumenten finns tillgängliga på Länsstyrelsens hemsida via nedanstående länk.

[Nationell plan för moderna miljövillkor för vattenkraftverk | Länsstyrelsen Västra Götaland \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se/vg/planering-och-strategi/planering-och-strategi/2021-11-25-nationell-plan-for-moderna-miljovillkor-for-vattenkraftverk)

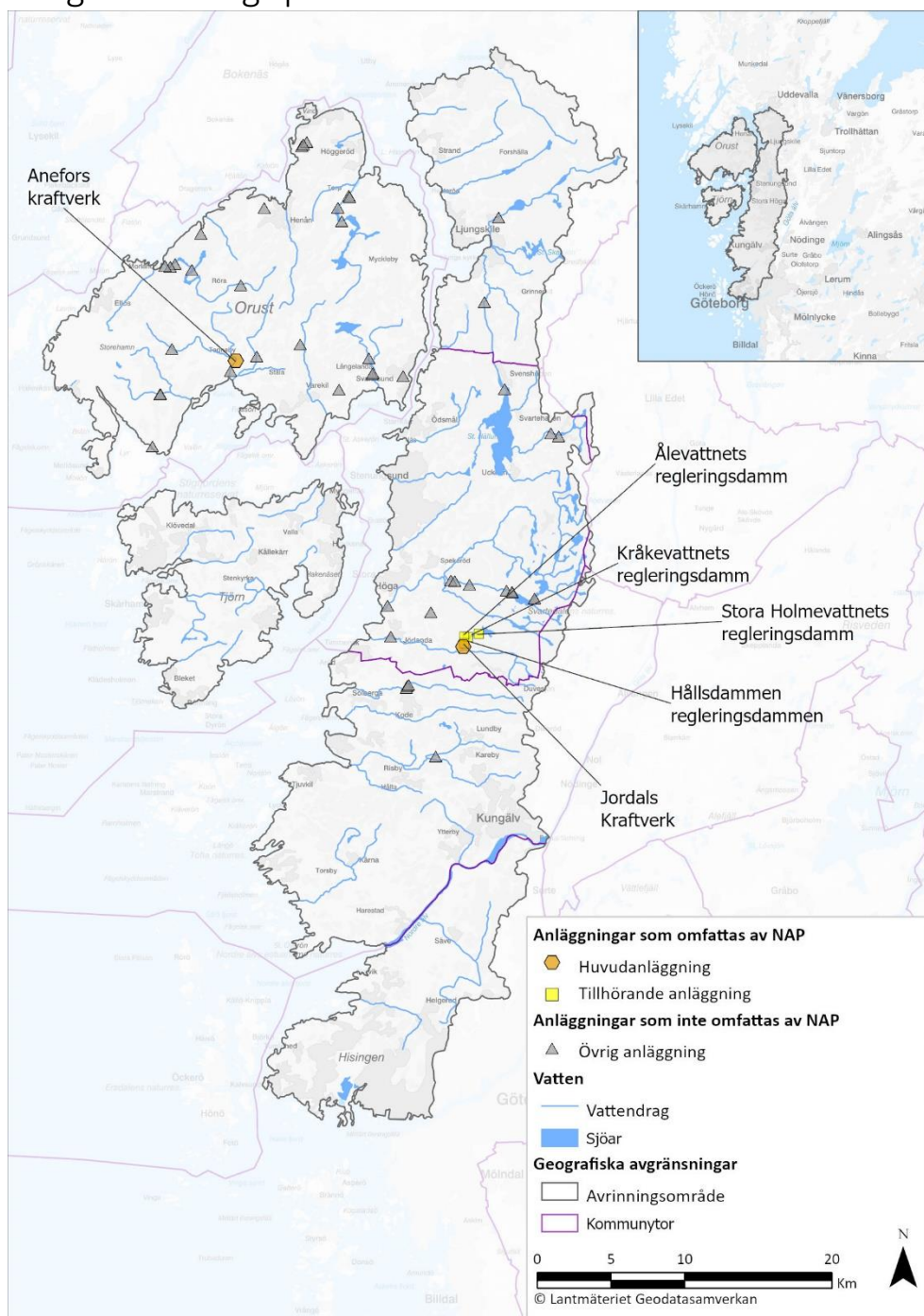
Sammanfattning av kunskapsluckor

Under samverkansprocessen har följande kunskapsluckor identifierats.

Jordals kraftverk: Den antikvariska bedömningen av småindustriområdet L1969:5135 bör utredas. Kan troligen bli ändrad status från övrig kulturhistorisk lämning till fornlämning.

Anefors kraftverk: Länsstyrelsen saknar en utredning som visar på vid vilket flöde i naturfåran och drivvattenföring i kraftverket som ger fisken passagemöjlighet förbi anläggningen.

Bilaga 1 - Övergripande karta

Figur 1. Övergripande karta över provningsgruppen *Mellan Bäveån och Göta Älv* och de anläggningar som omfattas av den Nationella planen för omprövning av vattenkraften.

Bilaga 2. Tabell med information om anläggningar i provningsgruppen Mellan Göta Älv och Bäveån

Anläggning och vattenförekomst	Plan för fortsatt drift	Tillstånd/särskilda rättigheter	Rättsprocess enligt verksamhetsutövaren
Jordals kraftverk Biflöde till Jörlandaån WA94626986	Avveckling	5 Vattendomar från 40-talet som behandlar kraftverket och samtliga tillhörande anläggningar	Omprövning
Hållsdammen regleringsdamm. Samband med Jordals kraftverk Biflöde till Jörlandaån WA94626986	Avveckling	5 Vattendomar från 40-talet som behandlar kraftverket och samtliga tillhörande anläggningar	Omprövning
Ålevattnets regleringsdamm. Samband med Jordals kraftverk Biflöde till Jörlandaån WA94626986	Avveckling	5 Vattendomar från 40-talet som behandlar kraftverket och samtliga tillhörande anläggningar	Omprövning
Kråkevattnets regleringsdamm. Samband med Jordals kraftverk Biflöde till Jörlandaån WA94626986	Avveckling	5 Vattendomar från 40-talet som behandlar kraftverket och samtliga tillhörande anläggningar	Omprövning
Stora Holmevattnets regleringsdamm. Samband med Jordals kraftverk Biflöde till Jörlandaån WA94626986	Avveckling	5 Vattendomar från 40-talet som behandlar kraftverket och samtliga tillhörande anläggningar	Omprövning
Anefors kraftstation Hagån WA48918313	Fortsatt drift	VU har meddelat att en del anläggningsdelar lutar mot urminnes hävd medan andra delar behöver nyprövas.	Omprövning och nyprövning

Bilaga 3 - Lista över de parter som Länsstyrelsen bjudit in till samverkan

Verksamhetsutövare
Verksamhetsutövare till samtliga NAP-anläggningar

Kommuner
Orust kommun
Stenungssunds kommun

Fiskevårdsområdesföreningar
Jörlandaåns fiskevårdsområde
Sveriges Fiskevattenägareförbund

Intresseorganisationer
Bohusläningens museum
Svensk vattenkraftförening
Västsvensk vattenkraftförening
Lantbrukarnas Riksförbund
Älvräddarna
Sportfiskarna
Naturskyddsföreningen
Västergötlands ornitologiska förening
Sveriges hembygdsförbund

Myndigheter
Havs- och vattenmyndigheten
Naturvårdsverket
Kammarkollegiet
Energimyndigheten
SMHI
MSB
Skogsstyrelsen

Övriga
Svenska kraftnät
Vattenkraftens miljöfond
8-Fjordar

BILAGA 3 - Information till verksamhetsutövare

Till dig som äger ett vattenkraftverk – information om omprövning inom ramen för den nationella planen

Äger du en vattenverksamhet som syftar till elproduktion där du anser att urminnes hävd gäller? Eller anser du att annan särskild rättighet eller tillstånd enligt äldre vattenlagar gäller? Det här brevet innehåller information om vad du bör tänka på inför en omprövning som sker inom ramen för den nationella planen.

Med det här brevet vill Länsstyrelsen informera dig om vad du bör tänka på inför en omprövning av din vattenverksamhet om du anser att:

- urminnes hävd gäller
- annan särskild rättighet gäller

Brevet riktar sig även till dig som har ett tillstånd enligt äldre lagstiftning. Det kan antingen handla om hela verksamheten eller delar av din verksamhet.

Som verksamhetsutövare behöver du så snart som möjligt ta ställning till om det räcker med en omprövning av din verksamhet eller om hela eller delar av din verksamhet behöver nytt tillstånd. Processerna för omprövning och ny prövning skiljer sig åt. Om du kommer fram till att du behöver ett nytt tillstånd måste du i god tid inför det att ansökan ska lämnas in till domstol genomföra samråd med myndigheter samt andra särskilt berörda.

Vad ska en ansökan om omprövning innehålla?

När du skickar in en ansökan om omprövning till mark- och miljödomstolen behöver du visa vilka tillstånd det är som ska omprövas. Därför ska en ansökan alltid innehålla:

- beskrivning av befintlig vattenverksamhet.
- beskrivning av tidigare tillstånd och villkor för vattenverksamheten. Det ska framgå vilket datum de är ifrån.
- kopia på gällande tillstånd för vattenverksamheten, för det fall ett sådant tillstånd finns. Se 22 kap. 1 d § miljöbalken.

För en fullständig beskrivning av vad en ansökan om omprövning ska innehålla se länkar nederst i dokumentet.

Urminneshävd eller annan särskild rättighet

Vissa befintliga verksamheter har inget tillstånd utan verksamheten bedrivs med stöd av en sådan särskild rättighet som likställs med tillstånd. Det kan till exempel vara urminnes hävd, privilegiebrev eller annan särskild rättighet. Om du inte har ett tillstånd men anser att din verksamhet omfattas av en särskild rättighet så behöver din ansökan istället innehålla:

- bevisning som stödjer att verksamheten omfattas av en sådan rättighet, jfr 5 a § lag (1998:811) om införande av miljöbalken.

Du kan behöva sammanställa underlag som visar hur den åberopade rättigheten anses ha uppkommit, vad den består i och hur den åberopade rättigheten förhåller sig till dagens vattenverksamhet och drift. Underlaget ska visa att det finns en rättighet och vad rättigheten innebär.

En rättighet som bygger på urminnes hävd måste ha utövats under en mycket lång tid. I rättsfall samt förarbeten till miljöbalken anges att anläggningen eller verksamheten ska ha funnits sedan 1882 eller tidigare och vara väsentligen oförändrad sedan dess.

Omprövning eller tillståndsprövning – mark- och miljödomstolen avgör

Även om du själv anser att det räcker med att din verksamhet omprövas så är det mark- och miljödomstolen som avgör vilken typ av ansökan som krävs för din vattenverksamhet. Domstolen avgör

- om det räcker att ansöka om omprövning
- om du behöver göra en ny tillståndsprövning för hela eller delar av vattenverksamheten.

Mark- och miljödomstolen avgör också om din ansökan är komplett och innehåller tillräckligt med underlag för just din verksamhet.

Så när räcker det med en ansökan om omprövning? Om du kan bevisa att din verksamhet och vattenanläggning i sin helhet har tillstånd eller någon form av särskild rättighet räcker det med en ansökan om omprövning.

Om mark- och miljödomstolen anser att du inte har bevisat att din verksamhet och vattenanläggning har tillstånd eller någon form av särskild rättighet, behöver du ansöka om tillstånd för de delar av verksamheten och/eller anläggningen som saknar tillstånd. Då finns också krav på att du innan din nya ansökan om tillstånd genomför:

- samråd enligt 6 kap. miljöbalken, samt
- tar fram en miljökonsekvensbeskrivning

Om du själv bestämt dig för att söka nytt tillstånd för din verksamhet

Om du redan nu anser att din verksamhet helt eller delvis behöver ett nytt tillstånd behöver du genomföra ett samråd och ta fram en miljökonsekvensbeskrivning. Dessa åtgärder bör påbörjas så snart som möjligt om de inte redan har påbörjats. Detta för att hinna med dessa moment inför inlämning av ansökan till domstolen.

Du ska genomföra samrådet tillsammans med länsstyrelsen och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten eller åtgärden. Samråd kan också behöva genomföras med de övriga statliga myndigheter, de kommuner och den allmänhet som kan antas bli berörda av verksamheten eller åtgärden.

Undersökningar

Oavsett om du söker omprövning av din verksamhet eller nytt tillstånd kan du inför den kommande prövningen av verksamheten behöva utföra olika undersökningar av din verksamhets påverkan på omgivningen. Det är då viktigt att komma ihåg att vissa typer av undersökningar bara är möjliga att utföra under en speciell period på året. Det är viktigt att du påbörjar även undersökningarna i tid inför den kommande domstolsprövningen.

Vad händer om din ansökan inte är komplett?

Om mark- och miljödomstolen inte anser att din ansökan är komplett, kan de avvisa den. Det kan till exempel vara så att ansökan bara omfattar omprövning, men mark- och miljödomstolen anser att delar av vattenverksamheten bör tillståndsprövas på nytt.

Eftersom en avvisning innebär att ansökan inte tas upp till prövning bör du noga överväga alternativen. Det vill säga: är det tillräckligt med en ansökan om omprövning? Eller behövs en ansökan om tillstånd?

Finansiering av kostnader

Det är Vattenkraftens miljöfond som avgör om du har rätt till finansiering vid prövning av din verksamhet. Kontakta gärna fonden om du undrar vilka kostnader du kan få ersättning för:

info@vattenkraftensmiljofond.se

Växel: 031-320 44 99

Mer information

Du hittar mer information om vad en ansökan om omprövning ska innehålla på webbplatsen för Sveriges Domstolar och Havs- och vattenmyndighetens webbplats:

[Moderna miljövillkor - Nationella planen - Sveriges Domstolar](#)

[Ansökan om omprövning och tillstånd - Omprövning för moderna miljövillkor - Vattenkraft och arbete i vatten - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](#)

Mer information om hur man genomför samråd enligt 6 kap. miljöbalken finns på Naturvårdsverkets hemsida:

[Vägledning om specifik miljöbedömning – miljöbedömning för verksamheter och åtgärder - Naturvårdsverket \(naturvardsverket.se\)](#)